

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-02-22
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 3259-17

SÖKANDE

Staten genom Trafikverket Region Stockholm, 202100-6297
172 90 Sundbyberg

Ombud: Verksjurist Marie Borgblad
c/o Trafikverket
Avdelning Juridik
781 87 Borlänge

SAKEN

Tillstånd till vattenverksamhet för byggande och drift av E4 Förbifart Stockholm vid Vålberga i Järfälla kommun

AnläggningsID: 37062
Avrinningsområde: 61
Koordinater (SWEREF 99 TM): N 6587749, E 663148

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Trafikverket tillstånd enligt miljöbalken att

- under byggtiden och drifttiden genom tidigare tillståndsgiven grundvattenbortledning påverka ett, i förhållande till tillståndet enligt deldomen den 17 december 2014 i mål M 3346-11, utökade område vid Vålberga i Järfälla kommun
- utföra skadeförebyggande åtgärder i form av infiltration på fastigheter inom det utökade området och
- utföra, bibehålla och vid behov riva anläggningar för detta ändamål.

Dok.Id 505536

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

Villkor och bemyndiganden

För den tillståndsgivna verksamheten ska i relevanta delar gälla villkoren och bemyndigandena enligt deldomen den 17 december 2014 i mål M 3346-11. Villkor 3 i deldomen ska inte gälla för det berörda området vid Vålberga.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen.

Arbetstid

De arbeten för vattenverksamhet som medgetts i denna dom ska vara utförda senast inom 10 år från det att domen har fått laga kraft.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skada som mark- och miljödomstolen inte förutsett, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska för att tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen senast inom 20 år räknat från arbetstidens utgång.

Verkställighet

Tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har fått laga kraft.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften slutligt till 15 000 kr.

Rättegångskostnader

Trafikverket ska ersätta Länsstyrelsen i Stockholms län för rättegångskostnader med 9 600 kronor jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för dom tills betalning sker.

BAKGRUND

Trafikverket har fått tillstånd till vattenverksamhet för hela Förbifart Stockholm i enlighet med av mark- och miljödomstolen den 17 december 2014 meddelad deldom i mål M 3346-11. Tillståndet förenades med ett antal villkor avseende bl.a. den tillståndsgivna grundvattenbortledningen. Villkoren nedan är av särskilt intresse vid den nu aktuella prövningen.

Villkorsområden för schakt i jord och berg

Villkor 3. För att undvika skada får i byggskedet grundvattensänkningen enligt tillståndet till vattenverksamhet i punkten 2 inte orsaka större sänkning av grundvattennivå i jord utanför angivna villkorsområden än 0,3 meter i förhållande till tidigare års nivåfluktuation.

I driftskedet får grundvattensänkning orsakad av den dränering som framgår av tillståndet till vattenverksamhet i punkten 4, utan skyddsinfiltration, inte uppkomma utanför villkorsområdet för byggskedet.

Villkor för övriga schakt i jord och berg i byggskedet

Villkor 4. Grundvattennivån i område kring schakter som inte ingår i villkorsområde enligt villkor 3 får inte sänkas mer än vad som framgår av redovisat påverkansområde.

Skyddsinfiltration vid schakter

Villkor 14. Dränvatten och processvatten från schakt i jord och berg i anslutning till trafikplatser och tunnelpåslag får användas för skyddsinfiltration utanför spont om kvävehalten inte överskrider tillämplig miljökvalitetsnorm för nitrat i grundvatten. I annat fall ska vattnet beroende på föroreningsgrad avledas till dagvattennätet eller spillvattennätet enligt villkor som ska upprättas för respektive trafikplats i samråd med huvudmannen för VA och tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten får, med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken, besluta om vilka kvalitetskrav i övrigt som ska vara uppnådda för att dränvatten och processvatten från schakt i jord och berg ska få infiltreras utanför spont.

Villkor 15. Betongtråg och betongtunnlar ska utföras så täta att det i driftskedet inte behövs skyddsinfiltration för färdig anläggning för att undvika skador.

Infiltration får dock ske för att motverka effekten av att grundvatten avleds från ett magasin till ett annat längs med betongtråg och betongtunnlar.

Trafikverket har för delsträcka 4 vid Hjulsta, som omfattas av 2014 års deldom, genomfört ytterligare studier. Dessa har medfört en reviderad bedömning av de

hydrogeologiska förhållandena och vattenverksamhetens påverkan, vilket föranlett Trafikverket att ge in en ny ansökan om tillstånd till vattenverksamhet.

TRAFIKVERKETS YRKANDEN

Trafikverket har yrkat att mark- och miljödomstolen ska lämna tillstånd enligt miljöbalken

- att under byggtiden och drifttiden påverka ett i förhållande till meddelat tillstånd utökat område
- att utföra skadeförebyggande åtgärder i form av infiltration på fastigheter inom det utökade området och
- att utföra, bibehålla och vid behov riva anläggningar för detta ändamål.

Trafikverket har även yrkat att mark- och miljödomstolen ska

- a) bestämma arbetstiden för vattenverksamheten till 10 år från dagen för verkställbar tillståndsdom
- b) bestämma tiden för anmälan av anspråk på ersättning på grund av oförutsedda skador av vattenverksamheten till 20 år räknat från arbetstidens utgång
- c) förordna med stöd av 22 kap. 28 § miljöbalken att domen får tas i anspråk utan hinder av att den inte vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande)
- d) godkänna den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen.

TRAFIKVERKETS FÖRSLAG TILL VILLKOR

Trafikverket har anfört följande om villkor för den ansökta verksamheten. Trafikverket ansöker om tillstånd att vid byggande och drift av tunneln få påverka ett, i jämförelse med tidigare medgivet, utökat område och att få vidta skyddsinfiltation och utföra och bibehålla anläggningar för detta, allt med syfte att upprätthålla godtagbara grundvattennivåer och undvika att skador uppkommer i området.

Ansökan ansluter till Trafikverkets ansökan om grundvattenbortledning m.m. och 2014 års deldom i mål M 3346-11 i fråga om övriga tillstånd och villkor, vilka

gäller oförändrat. Det saknas enligt Trafikverkets uppfattning anledning att föreskriva ytterligare villkor för ansökt verksamhet.

Trafikverkets ansökan om tillstånd innebär att villkor 3, som gäller villkorsområden för schakt i jord och berg, inte ska gälla för det aktuella området vid Vålberga.

MOTPARTERNAS HUVUDSAKLIGA INSTÄLLNING

Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) har inte motsatt sig att tillstånd till vattenverksamhet lämnas.

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för handläggning i målet med 12 timmar á 800 kronor per timme, totalt 9 600 kr.

TRAFIKVERKETS UTVECKLING AV TALAN

Trafikverket har till stöd för sin ansökan anfört bl.a. följande.

Orientering

Inledning

Trafikverket bygger Förbifart Stockholm, en ny trafikled väster om Stockholm. Leden går mestadels i tunnel under mark på en sträcka av närmare två mil mellan Kungens Kurva i söder och Häggvik i norr. Mark- och miljödomstolen meddelade tillstånd med verkställighetsförordnande till grundvattenbortledning, infiltration m.m. i 2014 års deldom. Domen överklagades, dock inte i fråga om tillstånd och villkor för själva grundvattenbortledningen eller skyddsinfiltrationen, varför mark- och miljödomstolens dom kom att gälla för dessa delar. Domen som helhet vann laga kraft den 2 mars 2016 i och med att Högsta domstolen beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

Domen innebär att Trafikverket getts tillstånd att vid byggande av tråg och betongtunnlar genom bortledning av grundvatten sänka grundvattennivån 10 meter utanför schakt till en nivå som ligger cirk 0,5 meter under schaktbotten.

Som villkor för bortledningen i område för vilket villkorsområde angetts gäller att grundvattensänkningen i byggskedet inte får orsaka större sänkning av grundvattennivån i jord utanför angivna villkorsområden än 0,3 meter i förhållande till tidigare års nivåfluktuation (villkor 3). För driftskedet föreskrivs att grundvattensänkning orsakad av den dränering för vilket tillstånd till vattenverksamhet medgetts för berört område (trafikplats Hjulsta) inte – utan skyddsinfiltration – får uppkomma utanför villkorsområdet för byggskedet.

Enligt villkor 4 avseende övriga schakter i jord och berg, för vilka inget villkorsområde åsatts, föreskrivs i domen att motsvarande villkor i stället ska gälla för redovisat påverkansområde.

Gränsen för villkors- respektive påverkansområdet redovisas i deldomen. Inom här aktuellt område sammanfaller i allt väsentligt gränserna för villkorsområdet och påverkansområdet, vilket framgår av bilaga 2 till ansökan.

Vid den fördjupade utredning som skett i anledning av vidareprojektering av anläggningen, PM Hydrogeologi, har framkommit att ytterligare påverkan kan komma att ske. Vid byggande av anläggningen i anslutning till Vålbergaområdet kan det inte uteslutas att påverkan på grundvattennivån kan komma att ske inom det större område som redovisas i ansökan. Påverkansområdet kan utökas enligt vad som framgår av ansökan. För att förenkla hanteringen är det Trafikverkets uppfattning att villkorsområdesgränsen kan utgå för detta område, vilket medför att endast villkor 4 kommer att gälla för området.

Trafikverket har, mot bakgrund av ökad kunskap som den fördjupade utredningen medfört, upprättat en utökad miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för området i Vålberga i förhållande till den MKB som ingavs i den ursprungliga ansökan. Dessa

ändrade förutsättningar innebär att risken för skador numera inte kan uteslutas, om skadeförebyggande åtgärder inte vidtas, inom ett större område än vad som fanns anledning att förutsätta när ansökan gavs in i mål M 3346-11. För att undvika att avsänkning orsakar skada på motstående intressen kan det därför bli aktuellt att inom det utökade påverkansområdet hålla uppe grundvattennivån genom infiltration av vatten via brunn eller från markytan.

Ansökans omfattning och prövningens avgränsning

Åtgärder som medför ändring av grundvattennivån, samt tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden eller utförande av en anläggning eller annan åtgärd för detta, utgör tillståndspliktig vattenverksamhet enligt miljöbalken.

På grund därav ingår Trafikverket denna tilläggsansökan om tillstånd att vid byggande och drift av tunneln få påverka ett utökat område redovisat i bilaga 4 till ansökan och att få vidta skyddsinfiltration och utföra och bibehålla anläggningar för detta, för att upprätthålla godtagbara grundvattennivåer och undvika att skador uppkommer i området.

Ansökan ansluter till Trafikverkets ansökan om grundvattenbortledning m.m. och 2014 års deldom i mål M 3346-11 i fråga om övriga tillstånd och villkor, vilka gäller oförändrat.

De förändrade förutsättningar som uppkommit och som gett upphov till denna tilläggsansökan, har medfört att ett antal inte tidigare berörda fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet inom det utökade påverkansområdet, kan komma att beröras av anläggningen.

En inventering har skett av vilka andra anläggningar som finns inom området och som kan komma att påverkas negativt till följd av sänkta grundvattennivåer, exempelvis byggnader, energibrunnar och brunnar för vattenuttag. Resultatet redovisas i PM Hydrogeologi.

Omgivningsförhållanden

Den ansökta vattenverksamheten kommer att beröra det område som är markerat i bilaga 3 till ansökan. Området består huvudsakligen av småhusbebyggelse. Infiltration kan vid behov komma att ske inom de fastigheter inom området som listas i bilaga 5 till ansökan.

Höjdsystem

De höjduppgifter som förekommer i ansökan hänför sig i plan till koordinatsystem SWEREF99, 18 00 och i nivå till höjdsystem FS RH00, om inte annat anges.

Planerad verksamhet

I den tekniska beskrivningen redovisas den planerade verksamheten för byggandet av Förbifart Stockholm i anslutning till området Vålberga.

Åtgärder enligt ansökan utgörs endast av infiltration inom ett utökat påverkansområde genom därtill nyttjade och vid behov skapade infiltrationsanläggningar.

Infiltration under byggskedet

Med byggskede avses det skede under vilket byggnation pågår som fordrar bortledning av grundvatten, t.ex. jord- och bergschakt, bergförstärkning, injektering etc. Infiltration kan bli aktuellt under byggskedet i samband med schakt i jord, grundvattenavsänkning samt inom områden med objekt som kan påverkas negativt till följd av planerad grundvattenbortledning. Det är särskilt i områden med större lerdjup och sättningkänslig lera som infiltration kan komma att behövas för att undvika sättningar i marken. Sådana områden finns på några ställen inom påverkansområdet.

Under byggskedet kommer skyddsinfiltration att ske med kommunalt vatten.

Infiltration under driftskedet

Med driftskede avses det skede som startar efter byggskedet då anläggningen är så pass färdigbyggd att ingen större förändring av vattenverksamheten längre sker. Av villkor 15 i 2014 års deldom framgår att tillståndet är villkorat av att betongtråg och betongtunnlar ska utföras så täta att det i driftskedet inte behövs skyddsinfiltration för färdig anläggning för att undvika skador.

Trafikverket arbetar för att den grundvattenavsänkning som kan uppkomma under byggtiden i huvudsak återgår till sitt tidigare läge under drifttiden. Även om långtgående tätningsåtgärder utförs när tunneln anläggs kommer begränsade mängder grundvatten att kunna läcka in i undermarksanläggningarna även under drifttiden. Detta medför att tillstånd behövs för att även under driftskedet få utföra skyddsinfiltration.

Planerade infiltrationsanläggningar

I MKB:n beskrivs översiktligt hur infiltrationsanläggningarna planeras att vara konstruerade. Infiltrationen är behovsrelaterad och ambitionen är att infiltration helt kan undvikas såväl under byggtiden som under driftskedet. Infiltrationen kommer att ske inom Vålberga HSB Bostadsrättsförenings fastighet, Järfälla Vålberga 3:4, på ett sätt som inte ger upphov till översvämning eller skadlig grundvattenhöjning närmast infiltrationspunkten. Under drifttiden kan infiltration ske med kommunalt dricksvatten eller med dränvatten. Det saknas enligt Trafikverkets uppfattning anledning att föreskriva närmare villkor om infiltrationen under driftskedet.

Övriga utförda och planerade skyddsåtgärder

I MKB:n redovisas åtgärder och kontroller för att förebygga och/eller minska skador.

Kontroll

Trafikverket kommer att utöka gällande kontrollprogram för grundvatten vid Vålberga till att även innefatta det utökade påverkansområdet enligt denna ansökan. Trafikverket avser att, senast tre månader innan den tillståndsgivna bortledningen av grundvatten påbörjas, till tillsynsmyndigheten inge det utökade kontrollprogrammet för vattenverksamheten inom det utökade området.

Kontrollen under byggtiden kommer bl.a. att omfatta

- mätning av grundvattennivåer i jord och berg
- mätning av sättningrörelser i byggnader, anläggningar och mark
- mätning av volym och kvalitet av infiltrerat vatten.

Under drifttiden kommer kontroll av vattenverksamheten att begränsas till mätning av grundvattennivåer, mätning av sättningrörelser, volym och kvalitet av infiltrerat vatten. Kontrollprogrammet kommer att hållas aktuellt och kommer i samråd med tillsynsmyndigheten att justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

Kontrollprogrammet kommer att närmare beskriva vilka kontroller som ska utföras, när åtgärder ska vidtas och hur resultat ska redovisas och kommuniceras med tillsynsmyndigheten.

Särskilt om vattenverksamheten

Vattenrättslig rådighet

Trafikverket har träffat ett nyttjanderättsavtal med berörd fastighetsägare, varigenom denna bl.a. upplåter vattenrättslig rådighet till Trafikverket för infiltration. Trafikverket har därmed den erforderliga rådigheten för verksamheten.

Berörda fastigheter

För att bestämma vilka fastigheter som kan påverkas av den planerade grundvattenbortledningen har Trafikverket kartlagt bergarter, jordlager, sprickbildning, hydrogeologiska parametrar, grundvattenmagasin samt kultur- och miljövärden inom ett större utredningsområde. Utifrån resultatet av de hydrogeologiska undersökningarna och stabila hydrauliska gränser har Trafikverket därefter definierat ett utökat område för grundvattenpåverkan. Det utökade området utgörs därmed av det område inom vilket det kan uppkomma grundvattenpåverkan till följd av den planerade grundvattenbortledningen.

Inom påverkansområdet har Trafikverket därefter identifierat byggnader, anläggningar, ledningar, vatten- och energibrunnar samt natur- och kulturvärden som är känsliga för variationer i grundvattennivån, se riskinventering sättningskänsliga byggnader i PM Hydrogeologi.

I sakägarförteckningen listas fastigheter med identifierade känsliga objekt, dvs. fastigheter vars ägare kan lida skada av planerad grundvattenbortledning och därför kan komma att beröras av skyddsinfiltration. Sakägarkretsen för grundvattenbortledningen kan delas in i följande kategorier:

- a) Ägare till fastigheter med byggnader med känslig grundläggning, typiskt sett grundläggning på lera eller grundläggning med träpålar eller då information om grundläggning saknas.
- b) Ägare till fastigheter med källargolv eller ledningar grundlagda på lera.
- c) Ägare till eller rättighetsinnehavare av energibrunnar som kan drabbas av produktionsbortfall vid grundvattensänkning. Några dricksvattenbrunnar eller energibrunnar som riskerar att påverkas har dock inte påträffats i området.

Avgränsningen av sakägarkretsen beskrivs utförligare i MKB:n.

Skadereglering

Någon skada till följd av den ansökta vattenverksamheten kan inte förutses. Det ska därför inte ske någon skadereglering i samband med tillståndsprövningen.

Skulle vattenverksamheten mot förmodan ge upphov till någon skada bör anspråk på sådan skada hanteras i den ordning som gäller för oförutsedda skador. Trafikverket föreslår att tiden för anmälan av oförutsedda skador bestäms till 20 år från utgången av arbetstiden, vilket är i enlighet med 2014 års deldom.

Prövningsavgift

Kostnaderna för utförande av vattenverksamheten, infiltration genom två anläggningar, kan beräknas till cirka 500 000 kronor per anläggning, dvs. totalt cirka en miljon kronor. Grundavgiften uppgår således till 15 000 kronor enligt 3 kap. 4 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Tilläggsavgift enligt 3 kap. 5 § samma förordning ska inte utgå. Prövningsavgiften bör därför bestämmas till 15 000 kronor.

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken*Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken)*

Trafikverket har alltsedan 2014 års deldom fördjupat de redan mycket omfattande utredningarna av bl.a. hydrogeologiska förhållanden. Trafikverket bedriver löpande större projekt som innefattar byggande under mark och därmed grundvattenbortledning och infiltration. Trafikverket har därigenom den djupa kunskap om samtliga förhållanden som är förenat med kvalificerat undermarksbyggande.

Genom upprättandet av den utökade MKB:n och genomförandet av samråd i enlighet med 6 kap. miljöbalken, har Trafikverket skaffat sig fördjupad kunskap om

de risker som vattenverksamheten kan tänkas ge upphov till. Trafikverket anser mot bakgrund härav att kunskapskravet är väl tillgodosett.

Försiktighetsprincipen, principen om bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § miljöbalken)

Alltsedan 2014 års deldom har Trafikverket fortlöpande låtit utföra ett flertal utredningar i syfte att identifiera risker och olägenheter med vattenverksamheten och tagit fram förslag på hur risker och olägenheter kan undvikas eller begränsas.

Med utgångspunkt i utredningar och handlingsplaner har Trafikverket beslutat om en rad försiktighetsåtgärder och arbetsmetoder för att skydda miljön, boende, verksamhetsutövare och andra som vistas inom området. Trafikverket har som förebyggande åtgärd bl.a. uppdragit åt den anlitade byggtreprenören att utföra en tätspont mellan tunnelbygget och bostadsområdet Vålberga. Vidare kommer injektering av berg att föregå sprängning för att minska inläckaget av grundvatten i tunnelsystemet. Infiltration av vatten kommer att utföras om det behövs för att minska risken för sättningar eller annan skadlig påverkan av en grundvatten-sänkning i området.

Med hänvisning till ovanstående anser Trafikverket att verksamheten uppfyller de krav som följer av försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)

Detta krav är inte aktuellt i denna ansökan.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna (2 kap. 5 § miljöbalken)

Trafikverket avser att tillse att skyddsinfiltration i möjligaste mån kan ske med renat dränvatten, vilket i så fall kan ersätta användning av kommunalt dricksvatten.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § miljöbalken)

Vattenverksamheten är behovsrelaterad och har en direkt och naturlig koppling till eventuella skadeobjekt inom påverkansområdet. Lokaliseringen av infiltrationsanläggningarna styrs av skadeobjektens närhet till byggverksamheten, känslighet för grundvattensänkning och övriga markförhållanden. Lokaliseringsprincipen är därmed uppfylld.

Avvägningsregler (2 kap. 7 § miljöbalken)

Trafikverkets överväganden och förslag i fråga om skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått har skett och kommer även i fortsättningen att ske mot bakgrund av den avvägning som ska ske enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Miljökvalitetsnormer

Trafikverkets överväganden och förslag i fråga om skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått har skett och kommer även i fortsättning att ske mot bakgrund av den avvägning som ska ske enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Tillåtlighet*Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken*

Vattenverksamheten kommer inte att beröra något av de skyddade intressen som behandlas i 3 och 4 kap. miljöbalken. Verksamheten är en förutsättning för att byggandet av Förbifart Stockholm, som är ett riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap. 8 § miljöbalken, ska kunna genomföras.

Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken

Det finns inget hinder enligt bestämmelserna i 7 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken

Några skyddade arter berörs inte av åtgärderna.

Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken

Utökningen av påverkansområdet är en nödvändig åtgärd för att möjliggöra den utbyggnad av Europavägnätet som sker genom att Förbifart Stockholm, för att värna miljön, i allt väsentligt byggs under mark. Skyddsinfiltration är en rimlig åtgärd för att skydda miljön och undvika att skador sker på grund av sänkning av grundvattennivån. Nyttan av vattenverksamheten är därmed uppenbar. Olägenheterna av vattenverksamheten är mycket begränsade såväl i tid som i omfattning. Någon allvarlig skada av vattenverksamheten kan inte förutses.

Mot bakgrund härav anser Trafikverket det vara uppenbart att det föreligger sådan båtnad som avses i 11 kap. 6 § miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken

Enligt Trafikverkets uppfattning saknas skäl att tidsbegränsa tillståndet enligt 16 kap. 2 § miljöbalken. Trafikverket förutser att skyddsinfiltration, i begränsad omfattning, kan komma att behöva utföras även under drifttiden.

I och med att staten genom Trafikverket är sökande krävs inte någon ekonomisk säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken. Staten är undantagen från bestämmelsens tillämpning. Detta gäller även beträffande yrkandet om verkställighetsförordnande.

En utökning av påverkansområdet och behovet av skyddsinfiltration får betraktas som en följdverksamhet enligt 16 kap. 7 § miljöbalken till den i mål M 3346-11 tillståndsgivna vattenverksamheten. Några tillståndspliktiga följdverksamheter till den nu ansökta verksamheten föreligger inte.

Sammanfattning tillåtlighet

Sammanfattningsvis anser Trafikverket att alla tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken är uppfyllda och att tillstånd därför ska lämnas till den ansökta vattenverksamheten.

Samråd

Denna ansökan har föregåtts av ett samrådsförfarande enligt 6 kap. miljöbalken, vilket beskrivs i MKB:n och samrådsredogörelsen. Vad som framkommit vid samrådet har beaktats vid upprättandet av MKB:n och ansökan.

Tidsplan

Trafikverket beräknar att grundvattenbortledningen i anslutning till Vålberga kan påbörjas under kvartal 3 2017 och beräknas pågå till kvartal 4 2021, varefter drifttiden tar vid. Infiltration kan därför behöva ske från och med kvartal 4 2017.

Skäl för verkställighetsförordnande

Byggandet av Förbifart Stockholm pågår och det finns därför ett tydligt behov av att få tillstånd att skyddsinfiltrera för att undvika skador till följd av grundvattenbortledningen i anslutning till byggnader och andra anläggningar i Vålberga. Vid de samråd som skett inför ansökan har inga motstående intressen framförts. Tvärtom är de fastighetsägare som berörs lika angelägna som Trafikverket att på allt sätt undvika skador på byggnader och övriga anläggningar.

MOTPARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

SGU har anfört följande.

SGU förstår att argumenten för det utökade påverkansområdet är att det vid Hjulsta har identifierats sprickzoner i berg, som är mycket genomsläppliga och har god hydraulisk kontakt med närliggande grundvattenmagasin i jord. SGU har inget att erinra mot den geologiska beskrivningen av närområdet. Ansökan innehåller en väl presenterad MKB och teknisk beskrivning av anläggningarna som tydligt redovisar de genomförda undersökningarna i närområdet.

SGU noterar att det i ansökan framgår att skyddsinfiltration ska ske. Det framgår att kommunalt vatten kommer att användas för infiltration men även att infiltration av uppsamlat dränvatten kan ske. Huruvida det kommer att vara skillnader i när dessa olika källor till infiltrationsvatten kommer att användas och om det kommer att vara skillnader t.ex. i byggskedet respektive driftskedet är inte tydligt beskrivet. SGU noterar vidare att ansökan hänvisar till villkor 15 i 2014 års deldom om att betongtråg och betongtunnlar ska utföras så täta att det i driftskedet inte ska krävas skyddsinfiltration. Ansökan anger dock t.ex. avseende bergtunneln att ”även om långtgående tätningar utförs så kan ändå skyddsinfiltration komma att krävas under driftskedet och att tillstånd för detta kommer att behövas”. SGU vill uppmärksamma att ansökan rymmer något av en konflikt i frågan då ansökan också anger att det enligt Trafikverkets uppfattning saknas anledning att föreskriva om villkor för infiltration under driftskedet.

Utifrån hur SGU har uppfattat beskrivningen av skyddsinfiltration vid Vålberga så vill SGU lyfta fram att detta är en viktig skyddsåtgärd för att kunna begränsa skador inom påverkansområdet. Det är även en fördel att frågan om skyddsinfiltration vid Vålberga hanteras på motsvarande sätt som för resten av Förbifarten. SGU ser t.ex. att 2014 års deldom anger att tillsynsmyndigheten får besluta om vilka kvalitetskrav i övrigt som ska vara uppnådda för att dränvatten och processvatten från schakt i jord och berg ska få infiltreras utanför spont. SGU vill påminna om att denna inställning även bör gälla vid Trafikverkets tilläggsansökan vid Vålberga.

SGU vill sammanfattningsvis poängtera att tätning av inläckage och hanteringen av skyddsinfiltration, även under driftskedet, är avgörande frågor för att begränsa

eventuella skador inom det utökade påverkansområdet vid Vålberga. SGU ser ingen anledning att frågan om vattenkvalitet vid skyddsinfiltration vid Vålberga inte ska regleras på samma sätt som för övriga delar av Förbifarten.

Länsstyrelsen har anfört följande.

Genom yrkandet i ansökan villkoras omfattningen av största påverkan av grundvattensänkning inom den aktuella sträckan Vålberga under såväl bygg- som drifttid genom angivandet av ett utökat påverkansområde enligt bilaga 4 till ansökan. Hänvisning görs i ansökan till att villkor 4 i 2014 års deldom kommer att gälla för området. Länsstyrelsen vill peka på att villkor 4 är ett villkor endast för byggtid och att det kan ifrågasättas om det nya villkoret avseende påverkan för sträckan Vålberga bör hänvisa till villkor 4.

Med hänvisning till de allmänna hänsynsreglerna – hushållning med råvaror och energi, bästa möjliga teknik och försiktighetsprincipen – anser länsstyrelsen generellt att en fullgod tätning är att föredra framför infiltration. Med de lösningar som Trafikverket valt finns det en risk att man nu eventuellt blir tvungen att som skyddsåtgärd infiltrera vatten för att hålla uppe grundvattennivåerna. Av handlingarna framkommer inte om det finns andra tekniska och ekonomiskt rimliga möjliga tätningsalternativ och skyddsåtgärder än de som Trafikverket redovisar. Trafikverket bör därför redovisa vad det finns för andra möjliga tätningsalternativ och skyddsåtgärder och varför man valt de som beskrivs i ansökan.

TRAFIKVERKETS BEMÖTANDE

Yttrande av SGU

Trafikverket har i ansökan förklarat vad som orsakat behovet av att genom denna ansökan få tillstånd att skyddsinfiltrera inom ett större påverkansområde än vad som angavs i den ursprungliga ansökan i mål M 3346-11. Trafikverket delar SGU:s uppfattning att skyddsinfiltration är en viktig skyddsåtgärd för att kunna begränsa

skador inom påverkansområdet. Eftersom föroreningsgraden i process- och dränvatten under byggtiden kommer att vara så betydande som en effekt av sprängningsarbeten, kommer infiltrationen under byggtiden endast att vara möjlig med kommunalt vatten. Först under drifttiden kommer infiltration med dränvatten att kunna komma ifråga, dock under förutsättning att vattnet uppnått tillräcklig renhetsgrad.

Trafikverkets avsikt med skrivningen i avsnitt 3.3 sista meningen i ansökan, att det saknas anledning att föreskriva närmare villkor om infiltrationen under driftskedet, avsåg just närmare villkor för anläggningens utformning.

Trafikverket har angett att ansökan ansluter till ansökan om grundvattenbortledning m.m. i mål M 3346-11 och att 2014 års deldom i fråga om tillstånd och villkor i övrigt gäller oförändrat. Trafikverket menar därför att villkor 15 i 2014 års deldom, som ger länsstyrelsen mandat att besluta i fråga om kvalitet och övrigt som ska gälla för att dränvatten ska få användas för infiltration, även gäller för detta område. För det fall domstolen bedömer att ett sådant villkor trots det bör tas in i domen har Trafikverket inget att invända mot att så sker.

Yttrande av länsstyrelsen

Trafikverket är väl medvetet om att villkor 4 i 2014 års deldom endast avser byggtiden. Villkorsområden har endast föreskrivits för byggskedet. Trafikverkets påpekande i ansökan har endast gjorts för att tydliggöra att villkorsområdet för byggskedet på denna sträcka utgår och att endast villkor 4 därför gäller för sträckan i byggskedet. I deldomen fastlagda villkor för exempelvis inläckage under driftskedet, villkor 6 och 7, gäller oförändrat.

Tätningen i berg utförs genom injektering, vilken anpassas löpande med hänsyn till uppnådda resultat från inläckagemätningar. För jordschakt finns andra alternativ, t.ex. spont eller slitsmur, vilka inte är tillgängliga metoder för tätning av bergschakt. Liksom Trafikverket redovisat i ansökan kommer långtgående tätningsåtgärder att vidtas för att det i driftskedet inte ska behövas skyddsinfiltration. Detta utgör

kontraktskrav för entreprenören inom ramen för dennes entreprenad. Entreprenaden är upphandlad som totalentreprenad, vilket innebär att det åligger entreprenören att detaljprojektera och vidta alla erforderliga tätningsåtgärder (t.ex. traditionella ridå- och botteninjekteringar) för att upprätthålla grundvattennivåerna på ömse sidor och därigenom säkerställa täthetskraven.

Vid den fördjupade projektering som skett efter 2014 års deldom har iakttagits förekomsten av särskilt vattenförande krosszon som skär genom schaktområdet. Med anledning därav har Trafikverket, inom ramen för totalentreprenaden, valt att detaljprojektera och av entreprenören beställa en separat tätridå mot Vålberga bestående av tätspont, jetinjektering samt en avancerad ridåinjektering, allt för att uppnå bästa tänkbara täthet. Genom att denna ridå är en utförandedel och mängder regleras fullt ut kan Trafikverket själva styra över omfattningen så att önskad täthet åstadkoms. Det är först om det med dessa åtgärder, mot förmodan, inte uppnås full täthet som skyddsinfiltation kommer att behöva ske.

Att förutspå effekten av planerade tätningsinsatser och försiktig sprängning i området med denna komplexa sprickzon är mycket svårt. Trafikverket följer därför arbetena med ett detaljerat kontrollprogram för omgivningspåverkan. I de fall grundvattennivån inte går att upprätthålla med bästa möjliga teknik i form av de åtgärder som beskrivits ovan kommer Trafikverket att tvingas avbryta entreprenad-arbetena med risk för påverkan på omgivning och på tiden för hela projektets färdigställande. Om detta skulle bli fallet är det Trafikverkets bestämda uppfattning att sakskadorna och samhällskostnaderna effektivast minimeras med infiltration i den omfattning som ansökan redovisar.

Trafikverket har inget att erinra mot länsstyrelsens ersättningskrav.

DOMSKÄL

Rådighet

Av ansökan framgår att Trafikverket har rådighet för den ansökta vattenverksamheten.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller de krav som följer av 6 kap. miljöbalken avseende både förfarande och innehåll. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

Tillstånd

Verksamhetens tillåtlighet har inte ifrågasatts av någon remissmyndighet eller sakägare.

Mark- och miljödomstolen bedömer att verksamheten är förenlig med de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. samma balk. Det saknas anledning att anta att verksamheten kommer att medföra att någon miljökvalitetsnorm inte kommer att kunna följas. Fördelarna från allmän och enskild synpunkt bedöms vidare överväga kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av vattenverksamheten. Det finns inte heller i övrigt något hinder mot att tillåta verksamheten. Vid en samlad bedömning finner domstolen att tillstånd kan lämnas enligt vad som framgår av domslutet.

Villkor och kontroll

Trafikverket har ansett att villkoren enligt 2014 års deldom ska gälla oförändrat för den ansökta verksamheten, med undantag för villkor 3.

Mark- och miljödomstolen bedömer att villkor och förordnanden enligt 2014 års deldom ska gälla i relevanta delar för den tillståndsgivna verksamheten. Med beaktande av vad SGU och länsstyrelsen anfört om villkor och förordnanden ska detta förtydligas i domslutet. Villkor 3 i deldomen ska dock inte gälla för det berörda området vid Vålberga. Domstolen godtar därmed att inga ytterligare villkor föreskrivs.

Mark- och miljödomstolen erinrar om att tillstånd således lämnas till Trafikverket att utöva vattenverksamheten i huvudsaklig överensstämmelse med vad Trafikverket anfört och åtagit sig i målet.

Det som angetts om bl.a. provotid för skadereglering och provisoriska föreskrifter i 2014 års deldom, med ändringar enligt Mark- och miljööverdomstolens dom den 4 december 2015 i mål M 11838-14, gäller också för den tillståndsgivna verksamheten. Det saknas anledning att förtydliga det i domslutet.

Arbetstid och oförutsedda skador

Vad som yrkats av Trafikverket kan godtas.

Verkställighet

Remissmyndigheterna har inte motsatt sig ett verkställighetsförordnande. Mark- och miljödomstolen bedömer att Trafikverket, med hänsyn till att det är av stort allmänt intresse att genomföra projekt Förbifart Stockholm som planerat, har anfört tillräckliga skäl för att tillståndet ska få tas i anspråk även om domen inte har fått laga kraft.

Prövningsavgift

Det finns inte skäl att ändra tidigare beslut om prövningsavgift.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsens yrkande om ersättning har godtagits av Trafikverket och ska bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 15 mars 2018.

Anders Lillienau

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Lillienau, tekniska rådet
Ola Lindstrand samt de särskilda ledamöterna Ronald Bergman och Harold Nilsson.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.